

BOHEM.

SAYI - 7

İçindeki İnsanlar.

Yazanlar

Berkin Zobi

Sinirli Editör

Diogenes

Eylül Pulcu

Melinda

Aztek Şair

İrem Ateş

Erkin Kobi

Havin Özer

*

Çizenler ve Kolajcılar

Dedeberen(s. 2,9 ve 10)

Asya Başımoğlu(s. 8)

Berkin Zobi

Ön ve Arka Kapak

Yine Berkin

*

Gençlik hatalarımızı beraber yapmak için:

@bohemfanzin

bohemfanzin@yahoo.com

Önsöz

Son zamanlarda ekibin yaşadıkları hepimize tam oturdu... Jacques'ın ve birçok arkadaşımızın bizi sessiz sedasız terk edişi, benim bir türlü bitmeyen sosyal problemlerim ve Sinirli Editör yüzünden birçok insanla bööyle(aramız limoni oldu) olmamız bizi derinden yaraladı. Ancak birkaç gün sonra kabuk bağladı. Bohem. denilen organizma -veya fanzin de diyebilirsiniz- x birinin gidişiyle bitecek bir nane değildir. Beat Kuşağı gibi de değildir ama kendine has bir tarzı vardır: Etrafınızda gezinen ve sizi tüm çıplaklığıyla tanıyan heyulanızdır. Onu fark edemezsiniz, ancak o sizi alanına almak istediği zaman konuşabilirsiniz onunla.

Yedinci sayı tüm Bohem. sayıları arasından en uğraştığımız sayı apoletini şu anlığına üzerinde taşır. Bu sayıda şiir ziyadesiyle fazla olduğu için ne olur ne olmaz ufak bir uyarı geçmek istiyoruz: Biz bir şiir fanzini değiliz, bu sayıda millet şiir yolladı ve ekip içerisinde bi' tane öykü çıktı. Ne yapalım? Bu sayı da “kervan yolda düzülür” usulüyle yapıldı ve kafasına göre takıldı.

Bu arada,

Önsözü bir not defteri gibi kullanmanın bir fantezim olduğunu bundan böyle kabul ediyorum ve Editör'ü pişman etmeden sizi yedinci sayıya yolluyorum...

Berkin Zobi

SANATIN AKIŞKANLIĞI VE ÖZGÜRLÜĞÜ TEORİSİ

Şu an bahsedeceklerim tüm tarihe öyle ya da böyle uyarlanabilir bir nitelik taşısa da modern zamanda icra edilen sanat ve onun yaşadığı tecrübeler gördüklerimizin en aşırılarıdır. Öyle bir çağdan bahsediyoruz ki üç yüz sene önce yaptığın muhalif kitap yüzünden kazığa oturtulacakken şu an eğer para kazandırıyor, tüketim şirketlerine(plak, cd, tişört ve başka başka aksesuarlar üreten şirketler başı çeker) para kazandıracak kadar legal olana itaat ediyorsan sana bir yol açılıyor. İzin verilebilir bir muhaliflik eşiği var ve kapitalist dünyada renklerin olduğu özgür bir dünya illüzyonunu yaratmak adına bunlar köküne kadar kullanılır. Akla gelen ilk örnekler kesinlikle rock yıldızlarıdır. Lümpen takılıp şirketlere ve sisteme izin verildiği kadar muhalif olan bir yıldız ziyadesiyle satış getirir.

Artık din dünyayı aristokrasiyle beraber yönetmiyor. Din, milli değerler gibi birçok unsur paranın gücü altında ezilmek durumunda kalıyor. Sanatta sansür burjuvazi ana yönetici olunca kalktı demiyorum... Ancak çok uzun zamanlar geçmeden muhalifliği bir emniyet sibobu olarak kullanabileceklerini ve halkın “gazını alma” gücüne sahip olduğunu fark ettiler. Ama tek bir şartla: Kontrol edilebilirlik. Bu hususun en büyük lokal örneğini Türkçe rap müziğinde görebiliriz: 2010’ların başında rapçiler Türkiye’de genel olarak sosyal ve(ya) ekonomik sorunlara değiniyordu. Çarklarına para sokmaya çalışıyorlardı ki üretmek istediklerini bütün dinleyicilere rahat bir şekilde ulaştırsınlar. O dönemlerde üretilmiş işlere baktığımız zaman bir kullanım değerini fark etmek zor olmayacaktır. Ondan daha farklı isimlere de değinmek için farklı bir yazı yazmak istiyorum mutlaka, ama şu an bu değişim sürecini kısa bir şekilde Ezhel üzerinden ele almak gerekiyor. Ais Ezhel olarak o dönem müzik yapan Ezhel, yaşadığı Ankara’nın, ekonomik düzenin sorunlarını anlatan ve şarkılarında sıkça uyuşturuculardan bahseden(özendirmek değil, dikkat çekmek isteriz) sözleriyle kendine has bir tarza sahipti. Rastaları baş kaldırmıştı Ezhel’in. Zihni özgürdü ama cepleri boştu. 2016’da Facebook üzerinden kira parasının dört yüz liralık kısmının eksik olduğu için borç isteyen Ezhel 2019’da koskoca bir arenayı dolduracak bir konser vermişti. Nasıl yapmıştı bunu? Yıllardır bu albüme çalışması, vizyonu ve artık sonunda üretmesi dışarıdaki en önemli sebebi söylemlerindeki ve görünüşündeki muhaliflik dozunu hafifletmesi, sahne muhalifliğine geçiş yapmasıdır. Yani karşısındaki hedefe yumruklarla saldırmak yerine iğne batırmaya geçmişti. Ancak uyuşturucu kısmı Türkiye’deki izin verilebilir muhaliflik kotasını aşmış olacak ki kendisi hayatını şu an Berlin’de sürdürmektedir. Bu konuyu arkamızda bırakmak için birkaç cümle ile bitirmek istiyorum. Türkiye’de rap müziğin şu anki lirikleri, klipleri ve isimleri on sene önce rapçilerin dalga geçtiği popçulara benzer bir durumda.

Ana akımı, parayı istiyorsan ödünleri vereceksin. Yapmak istediklerini biraz kısacak ve dejenere(muhalif de desek kabuldür) düşüncelerini ancak bir alıntı olarak sunacaksın. Bir sanat eserini tüketen kitle nicelik olarak ne kadar fazlaysa buna paralel olarak eser bayağılaşmaya, alıntılar toplumu içerisinde bir alıntıya dönüşmeye mahkumdur. Marksist eserleri okuyup, tahlil edip yazmak ve diğer insanlarla tartışmak yerine bir barda geceye kadar bira içip devrim şarkılarını şakımak buna bir örnek teşkil edebilir. Kolaydır ve halkın gazını alır.

Bu yazıyı siz okuyucular büyük ihtimalle eğer tekrar gözden geçirilmediyse ve bir makaleye dönüşmediyse fanzin üzerinden okuyor olacaksınız. Fanzinlerin kutsal makamı ve kendisi yapan yeraltıdır. Özgürlüğü ve ifadelerinin keskinliğini(her fanzin için aynı şeyi söylemeyeceğim) buradan alır. Ruhu yeryüzüne çıkmak istemez, çıktığı anda daralır. Gençliğin heyecanını, radikalliğini ve amatörliğini yansıtır. Yaşanılan yerin sorunları fanzinlerde birinci elden, sorunu yaşayan tarafından aktarılır. Herkes için bir kamusal tartışma alanı yaratır. Bu sebeplere dayanarak parası

azdır, gönülden gelen bir bağla yapılır ve en az para gerektirecek basım teknikleriyle basılıp servis edilir tüketim toplumuna. Bunlar olmasaydı zaten Fanzin değil, dergi derdik kendimize. Bizi farklı kılan bir şey var ki(her fanzin için aynı şeyi söylemeyeceğimi söylemiş miydım?) şekil olarak dergilerin akrabaları sayılsak da kendimize farklı bir isim takmışız. Özen ve tutkudur Fanzini yaptıran, aylık tiraj parası değil. Düşünceleri ana akımda yer bulamayacak tekil ya da grup halinde insanların anlatamazsa çatlayacağı şeylerin anlatıldığı yerlerdir burası. Modern bir mucize veya bir toplu terapidir. Eğer terapi olarak devam edersek kapitalizmi yeniden üretmeyen tek terapi türü olduğunu ifade edebiliriz. Romantikliği ve radikalliği aynı anda içerir, her sayfası bir umut barındırır. Saf bir kullanım değeridir.

Teorinin ana hatlarına ancak bunları bahsederek gelebilirdik. Şimdi lafı uzatmadan açıkça söyleyelim: Yapılan sanatın tüketici kitlesinin niceliği ve eser miktarda niteliği yapılan sanatın kaderini belirler. Şu an aktif olarak devam eden ve elini taşın altına koyan Fanzinler eğer Türkiye'nin 81 ilinde on binlerce insan tarafından okunan bir fanzin olsaydı büyük ihtimal olmazdı. Dergi bile olmazdı. Eğer varlığını popüler ve paralı olarak sürdürmek istiyorsan dış kapağına "Hak, Hukuk, Adalet" pankartı koyup içine tekelleşmek adına elinden geleni yapan Ülker'in reklamını sıkıştırman gerekir. Noam Chomsky'in *Rızanın İmalatı* kitabında değindiği bir medya haberinin evlerimizdeki televizyonlara, ana akım alanlara ulaşabilmesi için gereken beş süzgeçten birisi olan reklam konusu tıpkı tüm tüketim kültüründe olduğu gibi neşriyatların da yaşam iksiridir. Reklamın, üretim maliyetinin daha ucuzuna mal edip yine de kâr etmenin bedeli kendinden ödün vermektir. Ais Ezhel'in rastalarını kestirip Ezhel'e dönüşmesi de bu teoriye bağlı bir unsurdur. Rapçi Ceg, Jagged'ken yaptığı *Manyak Şey* şarkısının ikinci dakikasının on ikinci saniyesinde gittiği -sanırım-plakçıyla olan münasebetini kendi tarzıyla bizlere yansıtır. Parasını biriktirip elindeki müziklerle İstanbul'a gider ve plakçı ona bu müziklerin içeriğindeki(ünlülere küfür, küfür, kaba dil gibi unsurlar) kısarsa, tarzından ödün verirse yardımcı olabileceğini söyler. Fiyatı arttırmak karşılığında bu işi yapabileceğini söylese de Jagged basar küfürü.

Uzun bir süre boyunca parasız olmanın sonuçlarıdır bunlar ve normal karşılanabilir. Ancak fakirliğin ve yaşanan zorlukların bile bir alıntıya dönüştüğü burada unutulmamalı. Ezhel(ve 2000'lerin rapçilerinin birçoğu) fakirliği gerçekten yaşamıştı. Günümüzde ise kimin anlattığı şeyleri yaşadığını bilmek çok zor. Zaten sözlerin ve imajın öne çıktığı gösteri toplumunda arkaplanda yaşananlar hiç önemli değildir. Hayatında hiç seks yapmamış birisi seks hakkında kapsamlı bir şiir ya da deneme yazabilecek -cahil- cesaretini kendisinde bulur!

Bu yazının amacı parayı tercih edenleri ayıplamak veya aforoz etmek değil. En nihayetinde önümüze bizim belirleyemediğimiz hayatlar, buna bağlı olarak tercihler verilmiştir ve o kısıtlı ortamda hareket ederiz. Kimimiz için onur ve gurur kavramları öne çıkar, kimimiz için bir yolun sonuna varmak adına her yol mübahtır. Kimisi de sistemin içerisinde kendinden ödün vermiş bir akademisyen şeklinde var olur. "Anlatmam gereken şeyler var" der öğrencisine. Bu yüzden eğmesi lazımdır başını. Yoksa izin vermezler... Yeni sayıya hoş geldiniz!

Sinirli Editör

Bilemezsin

kaç kere kandırıldığımı
beyhude bekleyişlerde saatlerimi
çubuk kraker gibi yiyişimi

açıkçası
bir *flaneur* 'a dönüştürdü bu beni
vallahi

uyumsuzluğun, isyankârlığın bedeli insansızlık,
özellikle *kadınsızlıktır*
kadınsız erkekler, selam olsun sana *Torinolu P.:*
zeka gösterilerinin asla bir işe yaramayacağını
31 Ağustos günü söylemiştin, dün gibi aklımda 85 yıl öncesi

(...)

beynimdeki azgın tsunami durmalıymış,
biraz büyümeli, biraz da itaat etmeliymişim

-ben 40 yaşında gibi gözüken sakallı
benden akıllı
desenli gömlekler giyen
bir adamla olmak istemiyorum-

kıyafetler biraz düzelmeli...
eskilerin ana akımına dönmeli, bırakmalı şu Amerikan tarzını
old money giymeli ki
entelektüelliğim görüntüyle de tescillensin.
hatta o kadar özenirim ki giyinmeye
kültürlenmeye vakit ayıramam daha
her şey senin için sevgilim...

ateş yazmaları ve görüntüler
daha önemli oldular ise artık benlikten
pamuk eller cebe arkadaşlar
vintiç 'çıya gidiyoruz
ki sevgilim beni utanmadan sergileyebilsin
cicili bicili şarkılarla hikayesinde paylaşabilsin

artık rekabet çok, burası İstanbul
sadece bilmek yetmez
iyi görünmek de şart
sevdiğine ve devletin sırtımızda bitecek kırbaçlarına itaat yeni paradigma
ama,
çirkin daha fazla yer bu kırbacı
ondan daha çok beklenir itaat!!!
lanet olsun!

Berkin Zobi

mystique aka. 神秘

Guzheng'in hızlıca tıngır tıngır edişı uçurur beni maddesiz
memleketimin dışarısındaki ufkumu azdırır
yolda olmam gerek benim,
stabilité yoktur kaderimde
Santo Domingo, Medellin, Potosí ve Rio,
ilk uçakla Pekin, Şangay,
ve yaşamak için ezoterikliğimi
herkesten uzakta, tek başıma
Nippon yollarında.
görmem lazım Batı'nın cinayet mahallerini

-

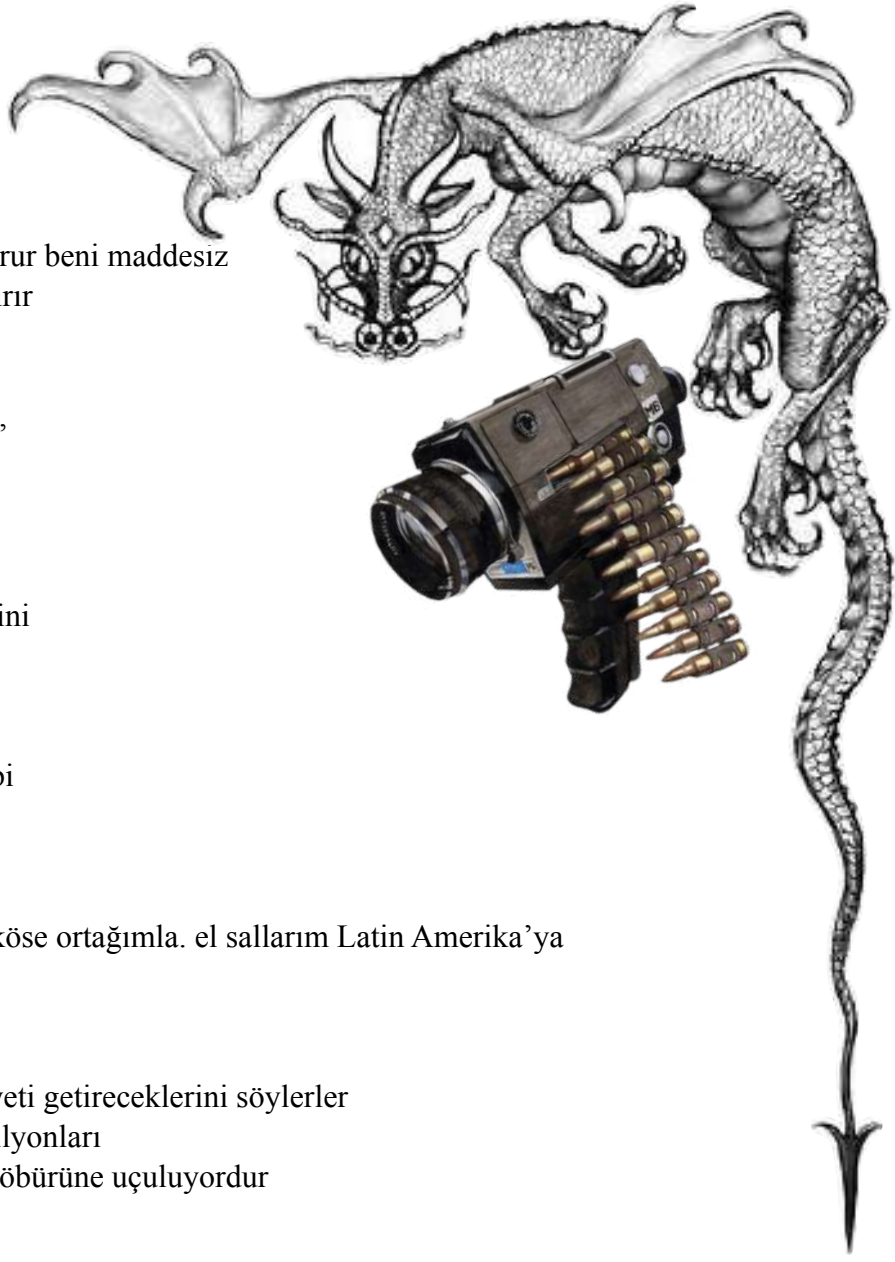
Qingdao'nun Almanlarca işgal edilişi gibi
saçma bahanelerle sızarlar içimize
herkese imtiyaz tanırız ve kapsarız
total bir aşağılanma (yüzyılları)
kıllı mı kıllı vücutum buluşur Çin'deki köse ortağımla. el sallarım Latin Amerika'ya

Batı gittiği her yere kan götürecek
adımlar atar
modern olduklarını ve insanlara medeniyeti getireceklerini söylerler
tavlarlar yerel dogmanın baskısındaki milyonları
ancak haberleri yoktur ki, bir dogmadan öbürüne uçuluyordur
Çin ile pek uzak sayılmayız

Tek istedikleri ticaret gibi görünür bu domuzların
ancak kültüre de tecavüz ederler, tıpkı ekonomiye yaptıkları gibi
Yixin'in antlaşmanın ertesi gününki
suratına benzer bir halim var
dine küfür, çıplaklık ve burjuvayı aristokrasinin koltuğuna oturtarak
“*liberté*” ilan edilir,
“*Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*” denilerek erkeklerin “*égalité*”si
Cumhuriyet denilen modern tiyatroda,
bir aktör olma umuduyla da yalnızca erkeklerin “*fraternité*”si ilan edilir
“*Liberté, Egalité, Fraternité*” - ne masal ama!

tüm dünya kan kokar
sanatları budur.
Sömürü için birbirine kırdırılan üçlü ittifak ve Paraguay
Yoğun kan kokusundan geçilmeyen Afrika ve Qing, Hindistan
saymakla bitiremiyorum bu domuzların yaptıklarını
Unicef, Live Aid gibi saçmalıklar dindirmez kan kokusunu,
belki bir-iki fis parfüm etkisi

paralarını, giyimlerini ve mevcut sorunlarını ihraç ederler

kapitalistler ve iktidarlar el ele,
etnik kökenler, cinsel yönelimler, kadınlık sorunlarını yeniden üretirler
hedef şaşırtılar, insanları esas sorundan uzaklaştırırlar
boşalttığında zihni dogmalardan, devlet babanın söylemlerinden
kimsenin umurunda değildir kim kimle yatmış, elalem ne demiş,
kim ne giymiş, ne içmiş, ne zaman dışarıya çıkmış
aklı olan kimse umursamaz bunları!
ne zaman kurtulunur
“efendiler”den ve bize yüzyıllardır zerk ettiği alışkanlıklardan
o vakit kurtulduk demektir

Diogenes

—

Yedi Kadın

Başımda dikiliyor yedi takım elbiseli adam
Daha yeni uyandım, bırakın
Bırakın biraz daha, çok az daha
Yaşayayım nefesim yettiği kadar
Hem size ne ki giydiğim kıyafetten
Aşkımdan, düşüncelerimden, ölümümünden.

Uyuyorum, rahatsız etmeyin!
Zaten uyansam kediler köpek
Tavuklar kurbağa, atlar inek mi doğurur
Bir muz kabuğundan farkım var mı ki?
Siz yedi adam başımda dikilirken
Dünyada kaç kadın ölüyor peki?

Ben anneyim, ablayım, kadınıam.
Sizse suçlarını takım elbiseyle saklayanlar
Ne geldi de başınıza
Bu kadar gaddar oldunuz
Bir zamanlar siz de çocuktunuz.
Hangi an öldürdü masumiyetinizi?

Yüzüme gelen su beni ayıltmadı
Belki biraz daha soğuk olsa -ya da gözlerimi yaksa-
Kalkardım tabutumdan ama
Beni siz el birliğiyle öldürdünüz.
Uyandırmasanıza beni
Hala rüyadayım, koyunları sayıyorum.

Eylül Pulcu

İnsan
neyle yaşar

sakız sanatı

Uzanıp dokunduğunda
yapışkan bir sakıza
elini zor bırakır
nihayet kurtulduğunda
sakızın eli sana uzanır
parmakları göğe yükselir
sana ulaşmaya çalıştığını okuyabilirsin
yaşanmışlık vardır artık sakızda
mayalı bir sanat!

aug

We don't read and write poetry
because it's cute. We read and write
poetry because we are members of the
human race. And the human race is
filled with passion. Poetry beauty
romance love these are what we stay
alive for."

We don't read and write poetry
because it's cute. We read and write
poetry because we are members of the
human race. And the human race is
filled with passion. Poetry beauty
romance love these are what we stay
alive for."

Açlık II

— “Senin gibi çalışanın ta amına koyayım ben!” yutkundu ve “Siktir git gözüm görmesin seni!”

Patron siktirip gitme talimatını bana verdiği anda ağzından çubuğa benzeyen bir tükürük çıkıp masaya saplandı. Gökdelenin penceresine kısa bir bakışımın ardından suratı Pancara dönen patronumu yalnız bıraktım.

Odadan çıktığım anda seperatör ofislerden bir sürü kafa çıktı. Hepsi durumumu biliyordu. Her baktığım kafa masasına geri düşüverdi. Bu rezilliğe katlanmalıydım... Masam en sondaydı, bunu yapabilirim. Masaya doğru attığım her adımda, kafalar her düştüğünde ayaklar altına alınan gururumu getirdim aklıma. Gırtlığına kadar borca -ve boka- battığında böyle oluyor işler.

Başıma o günkü gibi bir aydınlanma gelmesin diye bir daha aç kalmamaya çalışıyorum. Neyime güvenerek bu sıkıtiğimin şirketinden istifa ettim, karımdan boşandım ve Ege'ye sahaf açmaya gittim! Şimdi Mecidiyeköy bataklığına daha da battım.

— “En azından sen bir süre özgür oldun oğlum. Tamam şimdi götüne kadar battın ama bunu bir bedel olarak düşün.” Gökdelenin terasında beş kişinin ortasında söyledi bunları Özgür. Şamar oğlanı oldum, sigara molasında bile rahat yoktu!

— Şimdide ödediğin bedel geçmişte uğruna her şeyini bıraktığın şeyden daha büyükse ne önemi var bunun? Şu an burada sizin muhabbetinizi çekiyorum ve boktan bir durumdayım.

Üçüncü sigaramı yaktım. Dün astım olan ancak bugün üstüm olan Bade gülerek araya girdi:

— Bu süslü cümleleri oradan mı öğrendin? Sırıttı ve devam etti: Zaten kitap okuyan mı kaldı canım! Bir de Ege'de sahaf açmışsın. Double ölü yatırım şekerim. AKMAR'a bak, koskoca pasaj artık test kitapları ve doğal taş üzerine dönüyor. Kim umursar kitabı? Bir de satış personeli olacaksın!

On dakikalık mola içinde dördüncü sigaramı da yakacaktım ki işime devam etmek bunları dinlemekten daha cazip geldi. Bu acıma gösterisine dayanamıyorum ancak bu işten de sıyrılmak için molaya ihtiyacım var.

Acıkıp delirmeden önceki ofisim en azından cama bakıyordu, şimdi arkam duvar, sağım solum seperatör! Abdülhamid zamanından kaldığını düşündüğüm eski Lenovom dona dona açıldı.

Excel'de ve gerçekte halletmem gereken iki işi beceremediğim için azar yedim. İletişim kurma görevi bana verilmiş Grupkayalar Kozmetik A.Ş.'ye yaptığımız yıllık satışın detaylı bir raporu ve yine aynı şirketin Ümraniye fabrikasına yapılacak malzeme sevkiyatını organize etmek. Anlaşılabacağı üzere Grupkayalar benim küfür yeme sebebim. Bu Excel işlerini de altımızdaki elemanlara yaptırmamız lazım ancak benim durumumda olanlar bu ayrıcalıktan faydalanamıyor ve bütün angaryalar bize kalıyor.

Excel işimi bitirmek ve metro trafiğine kalmamak için otuz dakika kadar geç çıktım şirketten. Gece Marmaray'ı kadar olmasa da biraz boşalıyor metrolar.

Gişelere doğru ilerlerken arkamda bir çingene çocuk belirdi, sıçradım.

— Abi ben de geçsem olur mu?

“Gel lan” dedim ve yan yana dayanarak geçtik gişeden. Yenikapı yönüne son anda yetişebildim ancak oturmak istediğim o güzel sağ köşeyi bir moruğa kaptırdım. Her durakta biri iner diye bekledim, altı durak boyunca inen olmadı. Yenikapı'da indim ve benimle

beraber -sanıyorum- yüz kadar kişi yürüyen merdivenlerin önüne yığıldık. İnsan trafiği üç dakika kadar sonra biraz olsun boşalabildi ve hızlıca çıkıp Marmaray’a gittim.

“Next station is Kazlıçeşme.” , “Bir sonraki istasyon, Kazlıçeşme”

Marmaray anonsunu yapan kadın Kazlıçeşme’nin “K”sını söyler söylemez gözlerimi açıp kalktım ayağa. Aniden karar değiştirip merdivenden -yürüyen değil, düz merdiven- inmeye karar verdim. Bir iki tıkırtı duyduğumda arkama döndüm ve merdivenlerden aşağı doğru fırlayan bir herifle bir salise kadar bakiştık. Yüzündeki korkuyu ve şu ana kadar yaşamış olduğu ve dahasını da yaşayacağı acıyı bana aktardı. Bowling gibiydi, büyük bir anarşi meydana geldi. Neyse ki yürüyen merdiven hemen dursa da anırmalar, bağırımlar başgösterdi. Kulaklığımı taktım ve ayağa kalkanların kanlarına bir-iki dakika kadar baktım. Karar verdim, stadın önünden geçeceğim eve. Allah -ya da tanrı, neye inanıyorsanız- benim ölmemem için her şeyi yapıyordu. Acı çekmemi istiyordu, ölmemi değil.

Hatırlıyorum da, yaşadığın yerin futbol takımını tutmak büyük bir olaydı. Annemle biletli, arkadaşlarımla da yalvar yakar biletsiz girmeye çalıştığımız stat şimdi evsizlerin evi olan bir yıkıntıya dönmüştü. Dört köşe olurduk zevkten. Hele eskaza maç kazandık mı!.. Bu harabenin önünden geçmek bana her şeyi unuttursa da koca bir boşluk bırakıyor içimde. Hava kararıkı ve variller aydınlatıyordu stadın batı tarafındaki toprak patıkayı. Şehir surları yerine burası meskendi artık onlar için. Daha güvenliydi. En azından içine sızıp yatacak bir yer var.

Zeytinburnu ucuz yerdir. Bundan dolayı göçlerin kötü etkileri ilk olarak burada ya da kiranın ucuz olduğu başka yerlerde yaşanır. Araplar buraya birikti. Bizim Bülent abinin internet kafesi oldu sana “Nargile Shop”. Buranın nargile sattığını da sağolsunlar Arapça tabelanın köşesine sıkıştırdıkları küçük Türkçe yazıdan anlıyoruz. Shop Türkçe mi amına koyayım!

Kapıyı annem açtı. Otuz yıllık aile apartmanımız benim borçlarımı ödeyebilmem için bir sığınaktı artık. Yüzüm bembeyaz bir şekilde bankadan döndüğüm gün bir şey olduğunu anlamışlardı ancak böylesini onlar bile beklemiyorlardı. Böyle bir son yoktu kafalarında. Aylık ödemem kırk bin liraydı ve aldığım aylık maaş zaten kırkbeş bin lira. Hem borsadaki yatırımlarım, hem de dükkan taksidini yetiştiremeyince battım işte. Neyime güvenip de böyle bir bok yedim anlamıyorum. Ben Nejat İşler miyim ulan!

Koridorun ortasındaki yuvarlak masa benim çocukluğum. Big Mac bekleyip geldiğinde on dakikada süpürmek... Çocukluğumun bir rekreasyonu bu. Tek kuzenim Armağan her bize geldiğinde ya köşedeki tavuk dönerciden ya da McDonalds’dan yemek söyledik. Ancak kuzenimle her McDonald’s yediğimiz zaman annem personellerle kavgaderdi. Biz küçükken onu kavgacı biri olarak görsek de o bize konulan eksik malzemenin hesabını verdiriyordu onlara. Alıyordu da! Çocukken ne kadar da kör oluyoruz.

Babamlarla biraz televizyon izledikten sonra odama geçtim. Yatağıma zıplayıp bomboş raflarıma bakındım. Yıllardır biriktirdiğim ve okuduğum kitaplarımı iki ay

öncesinin ödemesini yetiştireceğim diye sattım. Taksim'e gittiğimdeki fiyatın ikiyüz lira fazlasını söyleyen AKMAR'daki ölücüye satmıştım onları. On binlerce liralık kitaplarıma iki bin lira biçilmişti. Acıkmaya başladım, odamın kapısını kilitledim ve masadaki peçete kutusundan iki peçete çıkardım. Yastığımın üzerine bir yastık daha koydum, şortumu çıkarıp yatağa girdim ve konumumu ayarlayıp sikimle oynamaya başladım. Beş dakika kadar oynamama ve önümde bir porno oynamasına karşın tık yoktu. Patronu, Grupkayalar'ı, kırılan gururumu, borcu, yalnızlığımı mı düşüneyim yoksa önümde dönen porno mu! Benim durumumda olan Berna'yı düşünmem bile bir deva olmadı. Kalkıp şortumu geri giydim, peçeteleri kutuya geri sıkıştırdım ve cenin pozisyonunda uzandım yatağa. Ağlamamak istedim ama tutamadım...

Uyandığımda gördüğüm tek ışık apartman boşluğunun ışığıydı sadece. Açlıktan ölüyorum...

On dakika kadar sonra nihayet ayağa kalktım ve salondan terasın anahtarını aldım. Ege'den getirdiğim son fiziksel şeyi, ucuza kaptığım deri ceketini geçirdim sırtıma ve evin anahtarını çekip sessizce terasa uzadım. Karnımdaki ramazan davulcusu iş başındaydı. Zihnim tekrardan tıkanık kulağın açılması gibi açılmıştı. Gözlerim daha net görüyordu karanlığı.

Terasın içerisine girmemle beraber ışığı açtım. Burada arada sırada uyuduğum için iyi bakıyorduk. Her şey düzenliydi. Demir masanın altındaki tahta sandığı açtım ve içerisindeki altıpatları çıkardım. Patronu ve karısını bununla öldürecektim. Bir silahım daha ve yüreğim olsaydı aralarında rus ruleti oynatırdım. Terastan çıktım ve kapısını kilitledim. Ne kadar bir rönesans yaşayacak olsam da bunu yaparken terası kilitlemem gerekiyor. Hırsız falan girer yoksa. Zaten apartmanın kapısı üç yıldır bozuk.

Berkin Zobi

kirli bir aynaya bakarken yazdım

bunlar benim kendimi güzel görmediğim aynalar
buluyorum gözümü
iltihaplı simetrikler(d)e

bakmadan kaç

odalar

a

ve kapı her çarptığında düşen
istikrarsız anahtarlar/a
[takır
tukur]

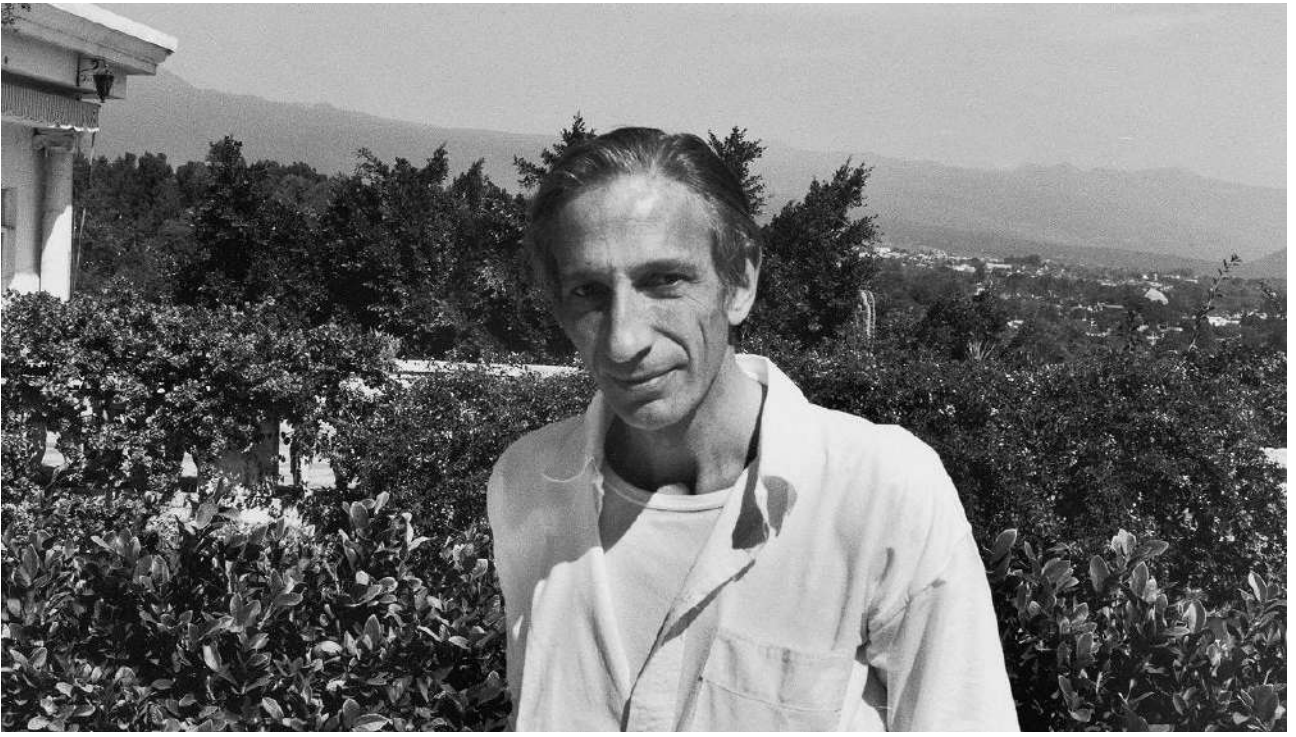
sırra kadem yazıyorum adına
içimdeki çocukluk hevesinin
uçurtmayı vurmasınlardı
avlumda ölü kargalar buldum
ne garip

bugünün yağmuru tutası yok
güneşi doğurmuş içten gök
fabrika grisi bir nefes alıyorum
hiçbir izmarit yutamaz bu zehri

zehirler
hanım kişi niyetine

her minareden
farklı bir isim çınlıyor
sonradan ölme bir musalla var içimde

İrem Ateş

Sağlığın Gaspı

Illich ve onun felsefesine karşı bir temel olarak sayılabilecek bu yazıda Illich'in bütün düşüncelerinin merkezi olan otonomi ve sağlık sisteminin dejenere yapısı tartışılacaktır. Bu tartışmanın farklı tarafı ise bu yazıyı kaleme alan benim eskiden hastahanelerde çalışmış bir sağlık çalışanı olmamdır.

Ivan Illich, sanıldığı aksine Rus değil, Avusturyalı bir filozof olarak 1926 yılında hayata gözlerini açar. Onun en göze çarpan yanı bu yazılarının hepsini hayatı boyunca yaşadığı yerden yazmamış olmasıdır: Yıllar boyu Latin Amerika'da ve ABD'de rahiplik görevi sürdürmüş, rasyonelize edilmiş sağlık ve eğitim sistemlerinin en çok yoksul ülkelere etki ettiği görüşünü birebir yaşayarak bizlere anlatmıştır. Ayrıca Üniversitelerde ve birçok eğitim kurumunda öğretmenlik deneyimi de vardır. Aşağıda anlatılan düşüncelerine paralel olarak kendisine konulan tümör teşhisinde tedaviyi reddetmiş, onunla beraber öldüğü 2002 senesine kadar yaşamıştır.

Illich'in bütün eserlerinin merkez görüşünde anarşist bağlama sokabileceğimiz otonomi görüşü vardır. Modernitenin rasyonelize edilmiş kirli dünyası insanları kullanım değerinden bağımsız makinelere indirgemıştır. Bütün kontrol devlet ve onun organizmaları ve burjuvazinin elindedir. Sonraki yıllarda öğrencilerin hangi paradigmaya göre paketlenip insan piyasasına sunulacağı, kimin normal kimin hasta olduğu ve yaşanan gündelik hayatın çizgileri tikel insandan bağımsızdır. Illich, "birilerinin bizim için karar vermesi" konseptine karşı çıkan birisi olmasına rağmen kullanım değerini din ile paralel gören dindar bir kişidir. Tüm dünyaya dayatılan bir model değil, her toplumun kendi usulüne göre kendi kendisini idame ettirmesini savunur. Birçok konuda Marx'a yaklaştığı hissedilse bile ondan keskin bir biçimde uzaklaşır.

Sağlığın Gaspı'nda Illich'in bahsettiği en önemli kavram Iatrojenez(Iatrogenesis)tir. Iatrojenez, kısaca "sağlık çalışanının sebep olduğu olumsuz etkiler" olarak özetlenebilir. Bu

kitapta Illich üç farklı iatrojenez kavramı üzerinden düşüncelerini iletir. Ağrı, hastalık veya ölümün tıbbi hizmetlerden kaynaklandığı *tıbbi iatrojenez*, sağlık politikalarının sağlıksızlık yaratan endüstriyel organizasyonlara destek olması anlamına gelen *sosyal iatrojenez* ve son olarak sağlık politikalarının insanların gelişme, birbirlerine bakma ve yaşlanma(Şenlikli Toplum’da bu konuya değinir Illich. Yaşlanan bir insanın yaşamının adeta ittire kaktıra devam edildiği ve bu yolla endüstrinin kazancının maksimize edildiğini ifade eder. Bu bakım süreçlerinin ziyadesiyle pahalı olduğunu unutmamak gerekir. Bu masraflar yaşatılmaya çalışılan kişinin kendisi veya ailesi tarafından ödenmese bile devlet tarafından ödenir) yeteneklerinin altını oyarak yaşamsal otonomilerini kısıtlıyor ya da tıbbi müdahale insanların ağrı, çaresizlik, hastalık ve ölüme karşı kişisel tepkilerini sakatlıyorsa *kültürel iatrojenez* olmak üzere üç farklı iatrojenez türünden bahsediyoruz.

Şu andan itibaren anlatacağımız her şey bu üç kavramın yol göstericiliği ile daha net olarak algılanabilir bir durumdadır. Bizlere anlatılan ve olmamızın istenildiği formüle karşındır bütün bunlar: Bir ülkenin(Fiji’den ABD’ye kadar her yere uyarlanabilir bir formül) statükosunun devamını sağlayan buram buram milliyetçilik koksa da tüm ülkeyi birleştirme potansiyelini taşıyan, itiraz edilmesi kutsala edilen itiraz olarak algılanan bir ideoloji ve bizim mercek altına aldığımız sağlık sistemine, eğitim ve devlet biçimi gibi modellere(sürekli ilerleme ideolojisi de buna dahildir) “öyle olmuş ve olmaya devam etmeli” düşüncesini içeren bir bağlılıkla inanmak.

Bunu okumak ilginç gelecektir: Illich, çağdaş hekimi bir şifa dağıtıcıya ya da salt ağrı dindiriciye göre daha tehlikeli bulur. Tabii bu sıradan bir din adamının kendisine rant sağlamak adına uydurduğu bir yalan değildir, söylenen ifadenin ayağı yere basan ve gerçeklere dayanan bir gerekçesi de vardır. Hekim, bundan sonra rahipler olarak özetleyeceğimiz iyileştiricilerden daha sistemli ve rasyoneldir. Bir kullanım değeri içermez ve bundan ötürü hastanın kim olduğuna değil, hastalığına ve o hastalığı imha etmeye ve bunun için her ne gerekiyorsa yapılması misyonunu taşır. Hastahanelerde(genellikle devletin işlettiği) hastalar kendilerine önem verilmesini ve önemli olduğunu haykırmaya çalışsa da kendi farkını ortaya koyacak bir statü veya bağlantısı yoksa çabaları genelde sonuçsuz kalır. Bu durum tek başına bile hastahanelerin aslında bir nevi “hastalık iyileştirme fabrikası”na dönüştüğünün somut bir kanıtıdır. Hastahanelerde tedavi gören kişiler için durum yalnızlık duygusu fiziksel ve zihinsel birçok yaralara sebep olur. Illich ise hastaları evine çağırır: “Hasta evde olmakla, istisnai bazı hastahaneler dışındaki hepsinde, onları bekleyen yalnızlık, sürülmüşlük duygusundan ve aşağılanmalardan kurtulmuş olurlar.” İşin sonunda sağlık personeli işlerini para için yapmaktadırlar. İçlerinde iyilik bulunsa bile bir rahibinki kadar çıkarsız değillerdir.

Illich’e göre tıp, insanın geliştiği sosyal kazaların altını oyan süreçleri yeniden üretir. Merkezi sinir sistemi ilaçları ise bununla bağlantılı olarak insanları daha iyi bir dünyanın tahayyülünden bile uzaklaştırır. Daha ‘katlanılabilir’ bir dünya için ilaçlar gerekiyordur artık, herkes bir şeyler kullanmaktadır. Underground Poetix’in Türkçeye çevirdiği Camille Paglia röportajında Paglia’nın söyledikleri özellikle zihinsel ilaçlar konusunda bize ışık tutmaktadır: “Uyuşturucuları engelleyip, eroin ve marihuana yasa dışı deyip, sonra çocukları hangi cüretle Ritalin’le zehirleyen bir kültürümüz var? “Çocuklar sınıfta rahat

duramıyorlar mı? Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu!” (...) Bir neslin çocuklarını (ritalin ile) hadım ediyoruz.” Aslında Paglia’nın ifade ettiği üzere meşru olan ve meşru olmayan uyuşturucu bağımlılığı türleri var: Açıkça ifade etmek gerekir ki düzenli olarak herhangi bir merkezi sinir sistemi ilacı kullanan kişi, tıpkı eroin kullanan kişi gibi bir bağımlıdır. Bu rutinlere katılım çok fazla olduğu ve ilaç kutularının milyarlarca satışından söz ettiğimiz için normal bir şey gibi gözüktse de yaşamımıza biraz daha rahat devam edebilmemiz için bu ilaçları öyle ya da böyle hepimiz kullandık.

Dünyamızdaki sorunların çözümünü ilaçlarda değil, sorunlarla açıkla yüzleşmekle aramalıyız. Çözülemezse bile o acıyla yaşamak onu unutmaktan daha canlı hissettirir. Modern kültür ve işleyiş, eski ve "rasyonel olmayan" kültürlerin tam tersine acıyı ve ağrıyı bastırılması, yok edilmesi gereken bir durum olarak görür. Esasında kendisi hariç tüm kötü şeyleri lanetleyen ve ondan kurtulmaya çalışan bir durumdan bahsediyoruz. Gidilen konserlerde bazı sanatçılar “bu gece mutlu oluyoruz, tüm gerçekleri ve yaşadığımız boktan hayatı unutuyoruz ve biramızı içiyoruz!” gibi ifadeler kullanırlar. Fark etmezler ama minik ifadelerde bile statükoyu devam ettirmiş olurlar. Illich’in yaptığı ağrı felsefesi ise insanı yüzleşmeye, yaşamaya ve otonomiye geri almaya çağırır. Ayrıca ilaç konusuna paralel olarak Illich’in dikkat çektiği başka bir nokta dünyada insan ömrü beklentisinin uzamasının sebebi tıbbın değil, ilaçların, kapitalistin zorunluluklardan dolayı “bahşettiği” işçi haklarının, eskiye nazaran iyi yönde değişen hijyen, beslenme bilincinin ve şehirciliğin hastahanelere nazaran daha çok katkısı olduğudur.

Sosyal iatrojenezin en önemli örneklerinden birisi olarak ise insanların hastalık hastasına dönüştüğüdür. Sayısız *check-up* ve insanların en ufak ağrı, his durumunda doktorların kapısında bitivermeleri, bunun için de ziyadesiyle para ya da vakit harcanmasıdır(sigortalıysanız doktor ziyareti hakkınız da diyebiliriz). İnsanlara sağlam kalmalarının bakım servislerine bağlı olduğu inancı aşılır ve böylece tıbbi masrafları ödemeleri yönünde meşruiyet zemini hazırlanır. İnsanın sağlığı bir metaymış gibi satılır ve böylece gasp ederler onu.

Illich’in eleştirdiği şey insanların acılarına yardımcı olmak değil, onların otonomisini kısıtlayan ve emperyalizme hizmet eden tıptır. Merkezi sinir sistemi ilaçlarının da bu yönde, statükonun yeniden üretimi konusunda çok işlevsel bir şekilde kullanılması, dünyanın dengelerini değiştirecek bir devrime engel olduğu aşıkardır. Burada parazit ne doktor, ne de bütün bu dolabı öğrenmek zorunda olmayan hastadır. Parazit burada salt *kapitalizmdir*. Kapitalizm ortadan kalktığı vakit tıp başta olmak üzere bütün sorunlar kullanım değerinin öne çıkmasıyla çözülecektir. Belgelemiş “sapkın”lar, ittire kaktıra yaşatılmaya çalışan yaşlılar, hastalık hastası milyarlar ve haplar olmadan gününü çıldırmadan tamamlayamayanlar kapitalizmin yarattığı problemlerdir. Bu problemleri teğet geçebilen yalnızca zenginler ve dünyadan her bakıma izole olacak kadar cesur olanlardır.

Erkin Kobi

Böceğin İntikamı

Uyutmuyor boğucu düşüncelerim

Rahatlayabilsem keşke

Hem saklandım işte, küçücüğüm bulamaz beni

Yatağın altı nasıl da dar

Koca böcek nasıl fark edecek inimi

Yanıldım, istemsizce hareket hâlindeyim

Ayak ucuna kadar vardım, koca böcek bırak da gideyim

“Olmaz

Elimde ilaç

Kaç kaç kaç!”

Ama ben hâlâ insanım

Yardım çağıracağım!

“Ara aileni

Ancak üç sene sonra

Kaldırırlar kırk gram çürümüş bedenini”

Onlar da mı ufacık şimdi?

Yorulmayın, yorulmayın benim için

Havin Özer

The End?

Well, Fuck

